

Ανυπακοή και αντίσταση ...

του Χρίστου Στεργ. Μπελλέ
συγγραφέα-πανεπιστημιακού
chbelles@gmail.com

Ρινίσματα ανυπακοής και αντίστασης πρωτοσυναντούμε στην «Οδύσσεια», σε κείνη την εναντίωση του Οδυσσέα στις Σειρήνες του κόσμου. Ο πολύτροπος, συνετός, περίεργος ήρωας αποφασίζει να περάσει το νησί των Σειρήνων και να ακούσει το επίβουλο τραγούδι τους δεμένος στο κατάρτι του καραβιού. Παρεμπίπτον: τα ομηρικά έπη («Ιλιάδα», «Οδύσσεια», 750π.Χ.) από κοινού με τα ποιήματα του Ησίοδου («Έργα και Ημέραι», 700π.Χ.) αποτελούν τις πρώτες γραπτές μαρτυρίες που συναντούμε στην Ευρώπη, αγγλίσμα του Δυτικού πολιτισμού.

Η Αντιγόνη – στην ομώνυμη τραγωδία, που παραστάθηκε το 441π.Χ. – αρνείται να εκτελέσει την επί ποινή θανάτου διαταγή του βασιλιά - θείου της Κρέοντα, να μην ταφεί ο αδελφός της, Πολυνείκης και να κατασπαραχθεί από σκυλιά κι όρνεα. Εκείνη, θεωρώντας την ταφή των νεκρών – και μάλιστα στενών συγγενών– ιερό καθήκον επιβεβλημένο από θεούς κι άγραφους νόμους, αψηφά την απαγόρευση κι επιχειρεί να θάψει το νεκρό. Φυλακίζεται ζωντανή στον τάφο των Λαβδακιδών (γενιά της) και με ήσυχη συνείδηση για την επιτέλεση του χρέους, αυτοκτονεί, ευρισκόμενη στην καρδιά της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας, του αυτοσεβασμού, της γενναιότητας, μιας κι είχε τη δύναμη και το θάρρος να εναντιωθεί στη φύση (τροφή, νερό κλπ.), στους ανθρώπινους νόμους, κανόνες, εντολές, τοποθετώντας, παράλληλα, αξίες, ιδανικά, ιδεώδη, υπεράνω κι αυτής της ζωής της, της Ύπαρξης.

«Η ανυπακοή, στα μάτια οποιουδήποτε έχει διαβάσει Ιστορία, είναι αρχέγονη ανθρώπινη αρετή . **Δια της ανυπακοής γεννήθηκε η πρόοδος, δια της ανυπακοής και δια της εξεγέρσεως**» ευαγγελίζεται απ' τις κοιλάδες της αιωνιότητας ο λυρικός και διαχρονικός Όσκαρ Ουάιλντ, αποστάζοντας αιώνων Ιστορία. Ακόμα κι ο σύγχρονός του, Μαχάτμα Γκάντι, στον αγώνα του για εθνική ανεξαρτησία, στην ανυπακοή, κύρια, στήριξε την περί «μη βίας» φιλοσοφία του. Με το δικό του ποιητικό οίστρο προλάλησε κι ο παγκόσμιος δραματουργός Ουίλιαμ Σέξπιρ: **«Δε θα ήταν αυτοί λύκοι, αν εμείς δεν είμαστε πρόβατα»**. Στην ίδια ρότα κι ο Αμερικανός Καθηγητής - ιστορικός, Χάουαρντ Ζιν: «Η δημοκρατία υφίσταται τότε μόνο, που το κίνημα των “κάτω,, έρχεται με δύναμη κι αποφασιστικότητα για να ισορροπήσει κάπως τις ανισότητες και αδικίες των “πάνω,, ».

Αλαμπάμα, βράδυ της 1^{ης} Δεκεμβρίου 1955. Η Ρόζα Παρκς, η 42χρονη μαύρη ράφτρα, επιστρέφοντας με το λεωφορείο απ' τη δουλειά νιώθει το ρίγος από το άγγιγμα της Ιστορίας. Θωρακίζεται με το θάρρος του αυτοσεβασμού και της αξιοπρέπειας κι αρνείται να παραχωρήσει τη θέση της σ' ένα λευκό. Η άμεση σύλληψή της κινητοποιεί τους μαύρους της Αλαμπάμας με επικεφαλής το νεαρό τότε αιδεσιμότατο, Μάρτιν Λούθερ Κινγκ. Η υπόθεση φτάνει στο Ανώτατο Δικαστήριο, που κρίνει αντισυνταγματικές τις φυλετικές διακρίσεις στα λεωφορεία. Η Ρόζα Παρκς στέφεται σύμβολο του κινήματος για τα δικαιώματα των μαύρων. Η Ιστορία,

καθώς και τα όνειρα, συνηθίζουν να πορεύονται με ειρωνεία κι εκδίκηση. Ο σπόρος της ανυπακοής της κάρπισε, μπόλιασε τα περβόλια του μέλλοντος κι έπλεξε διάδημα της Άνοιξης να στεφανώσει **το αδιανόητο: το σημερινό και πρώτο Αφροαμερικανό Πρόεδρο των ΗΠΑ, Μπαράκ Ομπάμα.**

Από το ξέφωτο της ζούγκλας μας, δύο είναι οι βασιλικές αφετηρίες-οδοί: η μια των νόμων της πολιτείας, των συστημικών «δέον» και «πρέπει» κι η άλλη της συνείδησης (εσώψυχη νομοθεσία-σύνθεση μόρφωσης, καλλιέργειας, κουλτούρας, αρχών, αξιών κλπ.). Αν υποστηρίξεις μ' έναν ανεπίβουλο, τίμιο τρόπο πως αυτός ο νόμος συγκρούεται με την ηθική σου, μπορείς να προβείς στην ανυπακοή. Αυτό έκανε η Αντιγόνη, η Ρόζα Παρκς και τόσοι όσοι πίστεψαν στη φωνή των θεών τους.

«Είμαστε καταδικασμένοι σε ελευθερία», επέμενε ο Ζαν-Πωλ Σαρτρ. Δεν μπορεί, όμως, να υπάρξει ελευθερία και δημοκρατία: όταν το νόμιμο δεν είναι και ηθικό. Όταν το δίκαιο του ισχυρού αποτελεί νόμο. Όταν η φτώχεια – η χειρότερη μορφή τρομοκρατίας – είναι αυτεξούσια επαναστατική δύναμη, διότι δε θα 'πρεπε να υπάρχει. Όταν το κοινωνικό περί δικαίου αίσθημα δοκιμάζεται και προκαλείται βάνανυσα. Όταν η αποκρουστική μάσκα της εξουσίας ασύστολα βαφτίζει τη βία της νόμο και την «αντίστασή» μας έγκλημα. Όταν τα κοινωνικά δικαιώματα αντιμετωπίζονται σαν κόστος κι όχι αξία. Όταν η «ελευθερία» δεν μπορεί να περιορίζεται στην απλή κατ' έθος έκφραση ατομικής ψήφου. Όταν η υποτίμηση κι ο βιασμός της ανθρώπινης νοημοσύνης και γλώσσας γίνεται άθυρμα των κρατούντων και, μύρια τόσα «όταν», όσες και οι αιτίες ανυπακοής...

Δεν μπορείς να πάρεις το νόμο στα χέρια σου, υποστηρίζουν αυτοί που νομοθετούν κι εξουσιάζουν. Ναι, αν έτσι νομίζουν. **Μπορείς, όμως, να πάρεις τη ζωή σου κι αυτό, σίγουρα, δεν μπορεί να σου το απαγορέψει κανείς...**